

DRS. ABDUL GHANI AZMI BIN IDRIS: TINJAUAN TERHADAP SUMBANGAN DAN PENULISAN BELIAU DALAM MAJALAH PENGASUH MENGENAI ILMU HADITH

Oleh:

Faisal @ Ahmad Faisal bin Abdul Hamid*

Abstract

Majalah Pengasuh has produced variety of articles on Islam written by local and international scholars ever since its early publication. Drs Abdul Ghani Azmi was among the earliest writers who composed on al-Hadith in Prophet Traditions Column provided in the Majalah Pengasuh. His efforts and deep interest on al-Hadith has brought him to be appointed as Majalah Pengasuh's Author in Chief. The chances given to him had encouraged him to write more on this discipline. Thus, this article attempts to discuss Drs Abdul Ghani Azmi's biodata, his scholarship in al-Hadith discipline together with his works in Majalah Pengasuh.

PENDAHULUAN

Bermula dari awal abad ke -17, para ulama' di alam Melayu dan Sumatera seperti Syeikh Hamzah Fansuri, Syeikh Syamsuddin al-Sumaterani dari Pasai dan Syeikh Abdul Rauf Singkel telah menghasilkan berbagai karya bercorak agama terutama dalam ilmu tasawuf yang begitu matang dan terkedepan.¹ Malah penulisan-penulisan tasawuf pada abad ini disifatkan sebagai kemuncak kecemerlangan ilmu-ilmu tasawuf di seluruh Nusantara.

* Faisal @ Ahmad Faisal bin Abdul Hamid, M.Us, adalah seorang pensyarah di Jabatan Sejarah dan Tamadun Islam, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya. Beliau kini sedang mengikuti pengajian di peringkat Doktor Falsafah (PhD) di universiti yang sama.

¹ Yusoff Zaki Yaakob (1984), *Masalah Pengasingan Sasterawan Melayu dan Intelektual Islam*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka, h. 3.

Abad ke-19 pula menyaksikan penampilan ulama' Patani dalam penulisan ilmu Fiqh dan Usuluddin yang tiada tandingannya di seluruh Nusantara. Tokoh ini antaranya ialah Syeikh Daud bin Abdullah al-Fatani, Syeikh Ahmad bin Muhammad Zain al-Fatani dan Syeikh Muhammad bin Ismal bin Daud al-Fatani² dan ramai lagi. Di Malaysia kegiatan penghasilan karya Islam yang kreatif mula berkembang pada abad ke-20 setelah mesin cetak dibawa masuk ke negara ini. Lebih kurang separuh pertama abad ke-20, penulis-penulis Islam di Semenanjung berjaya menghasilkan karya dalam pelbagai bidang.

Walaupun penghasilan karya-karya ini tidak sehebat penghasilan karya-karya di Indonesia, namun penghasilan ilmiah ini sekali gus sudah cukup untuk menolak sebarang tanggapan bahawa alam persuratan Melayu ketandusan karya-karya ilmiah yang berkaitan dengan Islam. Di antara tokoh-tokoh yang turut serta menyemarakkan lagi dunia perkembangan penerbitan dan penulisan Islam di negara ini termasuklah Syed Syeikh Ahmad al-Hadi, Syeikh Muhammad Tahir bin Jalaluddin al-Azhari, Haji Abas bin Muhammad Taha, Datuk Haji Muhammad Said, Syeikh Muhammad bin Salim al-Kalali, Kiyai Muhammad Fadhlillah Suhaimi dan Syeikh Idris al-Marbawi yang merupakan tokoh-tokoh ulama' yang menceburkan diri dalam penulisan karya-karya penulisan ilmiah antaranya termasuk penulisan hadith-hadith Nabi s.a.w.

Berbicara mengenai karya-karya dalam bidang hadith, Haji Wan Mohd Saghir menegaskan, penulisan hadith oleh para ulama' Asia Tenggara pada peringkat awal telah dilakukan oleh dua orang tokoh utama iaitu Syeikh Nuruddin al-Raniri dan Syeikh Abdul Rauf bin al-Fansuri. Karya hadith paling awal dan karya pertama yang ditulis dalam bahasa Melayu yang telah ditemui ialah Kitab *al-Fawā'id al-Bahiyyah fī Ahādīth al-Nabawīyyah* karangan Syeikh Nuruddin al-Raniri.³ Selain daripada dua nama ulama' yang disebutkan di atas terdapat juga tokoh-tokoh ulama' tradisional Melayu lain yang turut melibatkan diri dalam dunia penulisan hadith.

Tokoh-tokoh lain ialah Syeikh Abdullah bin Abdul Mubin al-Fatani, Syeikh Daud bin Abdullah al-Fatani, Syeikh Nawawi al-Bantani, Syeikh Wan Ali bin Abdul Rahman Kutan al-Kalantani, Syeikh Ahmad bin Muhammad Zain al-Fatani, Syeikh Ahmad bin Muhammad Yunus Lingga, Syeikh Uthman bin Shihabuddin al-Funtiani (Pontianak), Syeikh Muhammad Mahfuz al-Tarmasi, Tuan Hussain Kedah, Syeikh Uthman Jalaluddin al-Kalantani,

² *Ibid.*, h.3

³ Fauzi bin Deraman (1997), "Karya-Karya Hadith Dalam Tulisan Jawi", *Jurnal Usuluddin*, Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, bil. 7, h. 166.

Syeikh Idris al-Marbawi, Haji Nik Abdullah bin Haji Wan Musa dan lain-lain lagi.⁴

Catatan menunjukkan bahawa pengaruh pengajian hadith juga berkembang melalui tokoh yang datang ke Tanah Melayu sebagai contoh kedatangan Tok Khurasan.⁵ Manakala di Fatani, antara ulama' yang paling terkenal menghasilkan karya termasuk karya dalam bidang hadith ialah Syeikh Daud bin Abdullah al-Fatani di samping para ulama' al-Fatani yang lain. Di tanah air, salah seorang ulama' yang menyumbang dalam bidang hadith ialah Syeikh Mohd Idris al-Marbawi.⁶ Beliau dilahirkan di Makkah pada tahun 1893.⁷ Semasa berada di Kaherah beliau telah mempelajari ilmu hadith sehingga selesai menyempurnakan pengajian Kitab *Sāḥīḥ Muslim*.⁸ Antara sumbangan beliau yang terbesar dalam bidang hadith ialah penghasilan Kitab *Baḥr al-Māzī* yang merangkumi perbincangan berkaitan dengan dunia dan akhirat. Kitab merupakan terjemahan dan ulasan lengkap kepada Kitab *Saḥīḥ al-Turmudhī*.⁹

ULAMA' HADITH DI KELANTAN

Apabila mengkaji sumbangan ulama' hadith di Kelantan, tidak sempurna jika tidak menyebut nama Tok Khurasan, seorang ulama' hadith terkenal suatu masa dahulu yang telah memberi sumbangan yang cukup besar kepada perkembangan ilmu hadith di negeri Kelantan dan tanah Melayu umumnya. Ulama' hadith ini telah dilahirkan di Baffa, Pakistan sekitar tahun 1875. Tok Khurasan juga telah melalui pengembaraan yang panjang sebelum tiba di negeri Kelantan khususnya dalam menuntut ilmu hadith. Beliau mendapat

⁴ Hj. Wan Mohd Shaghir Abdullah (2000), *Wawasan Pemikiran Islam Ulama Asia Tenggara*, Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyah, Jld.1. h. 36.

⁵ Nama sebenar beliau Abu Abdullah Sayid Hasan bin Nur Hasan, telah datang ke Kelantan sekitar tahun 1911 atau 1912.

⁶ Syeikh Mohd Idris mendapat pendidikan awal di Sekolah Melayu Lubuk Merbau, Perak. Seterusnya beliau menyambung pelajaran ke Sekolah Pondok Syeikh Wan Muhammad di Bukit Chandan, Kuala Kangsar Perak, Pondok Tuan Hussain al-Mas'udi Kedah, Pondok Syeikh Ahmad Fatani di Bukit Mertajam dan seterusnya Pondok Tok Kenali Kelantan.

⁷ Tajuddin Saman Ab. Manaf Haji Ahmad (2005), *Tokoh-Tokoh Agama dan Kemerdekaan di Alam Melayu*, Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islainiah Malaysia, h. 62.

⁸ Muḥammad Idrīs `Abd al-Ra'ūf al-Marbawī al-Azhari (1933), *Mukhtaṣar Saḥīḥ al-Turmudhī Wa Sharḥuhu bi Lughah al-Jawī al-Malāyū al-Musammā Baḥr al-Mazī*, Kaherah: Muṣṭafā Ḥalabī al-Bant al-Ḥalabī wa Awlādūh, jld.1, h. 2.

⁹ Haji Wan Mohd Shaghir (2000), *op.cit.*, h. 102

pendidikan dengan mengembara mencari ilmu ke tempat-tempat pengajian seperti Deoband, Uttar Pradesh India pada tahun 1885. Cita-cita untuk menuntut ilmu semakin membara dan akhirnya beliau mengembara lagi ke beberapa tempat perkembangan ilmu pada masa itu seperti Lucknow, Shahranfur, Kanfur dan berakhir di Darul Ulum, Deoband India.

Antara ilmu yang digemari oleh Tok Khurasan ialah seperti ilmu tafsir al-Qur'an, hadith, mantiq, ilmu falak, balaghah, fiqh Hanafi dan lain-lain lagi. Salah seorang guru beliau semasa menuntut di Deoband ialah Maulana Mahmud al-Hasan al-Deobandi yang juga merupakan murid kepada Muhammad Qasim al-Deobandi iaitu pewaris keempat aliran ulama' besar ilmu hadith, Shah Wali Allah al-Dihlawi. Keistimewaan Tok Khurasan yang mengagumkan ialah beliau boleh menguasai banyak bahasa antaranya ialah bahasa Fukhton atau Fuston (Afghan), Parsi, Arab, Urdu (campuran Sanskrit, Arab, Parsi), Sastri (Hindi), Gurmuki (Sikh), Jepun, China, Siam, Inggeris, Melayu, dan beberapa loghat di Semenanjung Deccan seperti Pushtu (Pakistan) dan Kathiawar (Bombay).¹⁰

Beliau tiba di Pelabuhan Tumpat, Kelantan sebagai seorang saudagar kain sekitar tahun 1911 atau 1912 pada usia 37 tahun. Pada mulanya, Tok Khurasan menetap di sebuah madrasah dekat Sungai Kelantan iaitu di Penambang. Kemudian beberapa kali beliau berpindah dan menetap di suatu kawasan berhampiran Jalan Sultanah Zainab, Kota Bharu. Di sini beliau mula mengajar secara sambilan dan mula mendapat perhatian orang ramai. Setelah itu beliau berpindah lagi ke Kampung Sireh setelah berkahwin dengan gadis tempatan. Di sini beliau membina sebuah surau berlantaikan buluh yang diberi nama Dār al-Ḥadīth al-Khurasānī.¹¹ Sumbangan madrasah Dār al-Ḥadīth al-Khurasānī telah melahirkan ramai ulama' hadith di Kelantan antaranya Haji Yaakub bin Haji Ahmad, Tuan, Haji Nik Abdullah bin Haji Wan Musa, Dato' Haji Mohamad Nor bin Haji Ibrahim¹², Dato' Haji Ismail Yusuf dan

¹⁰ Abdul Hayei bin Abdul Sukur (1988), "Sumbangan Shah Wali Allah al-Dihlawi Kepada Ilmuan Hadith Dan Pengaruhnya di Kelantan", (Tesis PhD, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur), h. 184-185.

¹¹ Abdul Hayei bin Abdul Sukur (1996), "Sejarah Pengajian Hadith di Kota Bharu", *Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 543, h. 32.

¹² Mohamad Kamil bin Haji Abdul Majid (2003), "Sumbangan Dato' Haji Muhammad Nor bin Haji Ibrahim Kepada Bidang Tafsir dan Pengajian al-Quran", *Jurnal al-Bayan*, Jabatan al-Quran dan al-Hadith, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, bil. 1, h. 83.

ramai lagi.¹³ Selain dari tokoh-tokoh tersebut terdapat beberapa tokoh yang terkemudian yang tidak kurang juga jasa mereka dalam mengembangkan pengajian dan ilmu hadith di Kelantan dan di tanah air. Antara mereka ialah Drs. Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris.

BIOGRAFI TOKOH

Seorang tokoh yang sederhana hidupnya dan amat meminati bidang ilmu hadith dan sanggup berbakti demi penyebaran hadith baginda s.a.w hingga ke akhir hayatnya. Nama beliau ialah Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris bin Husin bin Awang.¹⁴ Beliau dilahirkan pada tahun 1933 di Kampung Gaal Pasir Puteh, Kelantan. Ibu beliau bernama Aishah binti Abu Bakar meninggal dunia pada tahun 2000 ketika berusia sekitar 81 tahun. Bapa beliau meninggal dunia pada tahun 1988 ketika berusia sekitar 75 tahun.

Setelah mengalami sakit selama lebih kurang 3 tahun, akhirnya pada hari Sabtu bersamaan 4 April 1998 jam 7.30 pagi, beliau menghembuskan nafas yang terakhir di sisi keluarga di kediaman beliau bernombor 6404 E Raja Dewa, berhampiran Masjid Telipot, Kota Bharu Kelantan.¹⁵

Keperibadian Tokoh

Beliau merupakan seorang bapa yang penyayang terhadap anak-anak dan keluarga. Sikap komitmen yang tinggi terhadap tanggungjawab yang dipikul diakui oleh ramai kenalan dan sahabat yang mengenali beliau sama ada yang bersama dengan beliau dalam ABIM sekitar tahun-tahun 70 - 80 an. Malah diceritakan bahawa beliau sanggup berulang alik dari Kuantan ke Kelantan semata-mata memenuhi tanggungjawab sebagai Pensyarah di Maktab Perguruan Teruntum dan pada masa yang sama sebagai Yang Dipertua ABIM Kelantan.¹⁶

Seorang kenalan rapat beliau, En. Nik Mohd Yusoff menyatakan “Drs. Abdul Ghani Azmi adalah seorang yang tekun dan tetap pendirian dalam sesuatu perkara yang dilakukannya”. Malah beliau amat komited dengan tugas dan minat yang mendalam terhadap ilmu Hadith sehinggakan beliau

¹³ Nik Abdul Aziz bin Haji Nik Hassan (1977), *Sejarah Perkembangan Ulama Kelantan*, Kota Bharu: Pakatan Keluarga Tuan Tabal, cet. 1. h. 75.

¹⁴ Nurul Hakim bin Ismail (2007), “Sumbangan Drs. Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris Dalam Bidang Hadith”, (Disertasi Sarjana Usuluddin di Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya), h. 44.

¹⁵ *Ibid.*, h. 49-50.

¹⁶ *Ibid.*, h. 51.

akan memperuntukan masa pada setiap hari untuk menulis khususnya dalam bidang hadith.¹⁷

Latar Belakang Pendidikan

Setelah mendapat pendidikan awal di Sekolah Kebangsaan Gaal, Pasir Puteh seperti kanak-kanak yang sebaya dengannya. Beliau kemudiannya telah melanjutkan pengajian agama pondok Wakaf Bunut, Pasir Puteh Kelantan. Manakala di peringkat sekolah menengah pula beliau telah melanjutkan pelajar di Kota Bharu di Jamie' Merbau al-Ismaili dari tahun 1949 hingga tahun 1945. Semasa di Jamie' Merbau al-Ismaili beliau merupakan salah seorang murid yang pintar dengan mendapat Syahadah Ibtida'iyah (Mumtaz) dengan pencapaian keseluruhan sebanyak 81.2.¹⁸

Setelah menamatkan pengajian peringkat Thanawi di Jamie' Merbau, beliau telah menyambung pengajian di peringkat Ijazah Perguruan Tinggi Agama Islam Negeri (P.T.A.I.N) Jogjakarta, Indonesia pada tahun 1955 dengan mengikuti kursus pra perguruan selama 2 tahun hingga 1957. Setelah itu beliau menyambung pengajian lagi di Fakulti Syariah, Institut Agama Islam Negeri (I.A.I.N) al-Jami'ah al-Islamiyah, Jogjakarta Indonesia pada tahun 1957. Semasa di IAIN itu, beliau telah mengikuti kursus Quda' selama beberapa tahun. Akhirnya beliau berjaya meraih gelar Sarjana Agama dari Fakulti Syariah setelah tamat pengajian.

Semasa menuntut di IAIN, minat beliau dalam bidang ilmu hadith mula membara apabila beliau amat terpengaruh dengan guru-gurunya seperti Profesor Dr. T.M. Hasbi al-Siddiqi yang juga banyak memberi sumbangan dalam bidang penulisan buku-buku hadith. Selain dari Profesor Dr. T.M. Hasbi al-Siddiqi beliau juga banyak berguru dengan tokoh-tokoh besar seperti Haji Abdul Malik Karim Ainirullah (HAMKA), Profesor Qahar Muzakir, Profesor Mokhtar Ali, Dan Profesor Dr Abmad Shalabi dari Mesir.

PENGLIBATAN TOKOH DENGAN MAJALAH *PENGASUH*

Kelantan mempunyai sejarahnya yang tersendiri di bidang persuratan dan penerbitan. Sejarah perkembangan persuratan Islam di Kelantan amat jelas sekaligus ada dalam bentuk sastera kitab dan sastera kreatif. Perkembangannya

¹⁷ *Ibid.*, h. 52

¹⁸ Muhammad Yunan bin Mahmood (1997), *Sejarah Ma'ahad Muhammadi 1937-1997*, Kota Bharu: Persatuan Murid Tua dan Maahad Muhammadiyah, h. 34.

amat subur di sekitar abad ke-19 dan 20.¹⁹ Dari segi penerbitan pula, Kelantan di antara negeri Tanah Melayu yang giat menerbitkan buku, majalah dan akhbar. Antara tahun-tahun 1918 hingga 1941 Kelantan telah menerbitkan sebanyak 12 buah majalah buku dan beberapa kitab agama yang menjadi teks di segenap pelosok institusi pengajian pondok. Antara majalah yang telah diterbitkan itu 11 buah daripadanya diterbitkan di Kota Bharu dan satu di Pasir Puteh.²⁰

Setelah percetakan mula dibawa masuk ke Tanah Melayu secara meluas sekitar tahun 60-an dalam abad ke-19, maka lahirlah satu kesedaran yang tinggi di kalangan ulama' bahawa peranan penulisan dan persuratkhabaran selaku *mass media* untuk menyatupadukan umat Melayu. Majalah Islam pertama di terbitkan ialah majalah *al-Imam* pada tahun 1906 oleh Syed Sheikh bin Ahmad al-Hady. Kemudian dari itu lahirlah sebuah majalah yang tertua dan masih lagi diterbitkan hingga ke hari ini. Pada tahun 2002, majalah *Pengasuh* telah berusia 84 tahun.

Dengan kelahiran majalah *Pengasuh* sebagai medan dakwah baru, para ulama' dan inteligensia Melayu mula menumpukan usaha mereka dalam penulisan dan penerbitan. Kelantan telah menerbitkan berbagai bentuk majalah dan surat khabar dari zaman sebelum dan selepas merdeka. Untuk melihat perkembangan penulisan dan penerbitan di Kelantan, ianya dapat ditinjau melalui empat peringkat. Peringkat pertama sekitar awal abad 20 hingga tahun 40-an. Dalam dekad ini penulisan dan penerbitan telah berkembang dengan pesatnya. Ini disebabkan semakin sedarnya orang Melayu terhadap politik dan penerbitan sebagai media yang mustahak dalam kehidupan. Majalah pertama yang diterbitkan ialah *Pengasuh* pada 11hb. Julai 1918, kemudiannya majalah *al-Kitab*, *al-Hidayah*, *Terok*, surat khabar *Petra*, *al-Kamaliah*, *Kenchana*, *al-Hikmah*, *Sinaran Kelantan*, *al-Riwayat*, *Cherita Kelantan* dan sebagainya.²¹

Walaupun berbagai majalah telah diterbitkan di Kelantan dalam abad yang lalu, namun peranan *Pengasuh* dalam perkembangan Islam di Kelantan

¹⁹ Abdul Razak Mahmud (2000), "Persuratan Islam di Kelantan, Terengganu dan Pattani Sehingga Awal Abad Ke-20", (Kertas Kerja Untuk Bengkel Penulisan Prosa Islam, Anjuran Dewan Bahasa dan Pustaka, Pada Julai 2000 di Perdana Resort, Kelantan), h. 3.

²⁰ Alias Mohamad (t.t), *Inteligensia Melayu*, Kuala Lumpur: Insular Publishing House Sdn. Bhd., h.46.

²¹ A.M. Iskandar Haji Ahmad (1980), *Persuratkhabaran Melayu 1876-1968*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, Kementerian Pelajaran Malaysia, Cet. 1, ed. 2., h.1-12.

amat besar sekali. Hingga kini Pengasuh masih lagi teguh menyumbang bakti kepada masyarakat Islam di tanah air dengan tulisan-tulisan yang dihasilkan oleh para ulama' Kelantan dan sebagainya.²²

PENGARANG *PENGASUH*

Penerbitan majalah *Pengasuh* merupakan antara aktiviti awal penubuhan MAIK. Oleh kerana antara matlamat awal penubuhan MAIK ialah menterjemahkan kitab-kitab Arab (agama) ke dalam bahasa Melayu di samping beberapa tujuan lain yang turut disenaraikan maka MAIK berusaha mengadakan percetakan sendiri pada tahun 1917.²³ Dengan mempunyai percetakan sendiri maka MAIK telah menerbitkan sebuah majalah yang diberi nama *Pengasuh*. Majalah ini merupakan lidah rasmi MAIK yang diterbitkan pada hari Khamis 1hb. Syawal 1336 bersamaan 11hb. Julai 1918. Kemunculan *Pengasuh* berkebetulan dengan keadaan di mana seluruh dunia Islam sedang memperkatakan tentang pendekatan dakwah Islamiah dalam perspektif dan rangka moden-reformis.

Di sepanjang usianya yang relatif panjang itu *Pengasuh* telah dipimpin oleh ramai tokoh ulama' dan intelektual Melayu. Terdapat sederetan nama yang tidak asing ketokohan mereka dalam dunia persuratan tanah air dan ilmuwan Islam yang mengisi ruang-ruang kolum dalam majalah *Pengasuh*. Nama-nama seperti Haji Muhamad Yusof Awang Kenali (1918-1919), Dato' Laksamana Haji Muhamad bin Tok Khatib (1919-1933), Dato' Haji Ahmad Maher (1933-1935), Ahmad Adnan Ariffin (1946-1957), Hassan bin Haji Muhamad (1957-1961), Dato' Haji Ismail bin Yusoff (1964-1965), Drs. Abdul Ghani Azmi bin Idris (1967-1971), Dato' Haji Yusuff Zaki bin Yacob (1975-1995) adalah gandingan antara tokoh ulama' dan intelegensia Melayu yang telah menjayakan penerbitan *Pengasuh* merintang berbagai cabaran dalam era sebelum dan selepas merdeka.²⁴

²² Faisal @ Ahmad Faisal bin Abdul Hamid (2007), "Tulisan Mengenai Hadith Nabawi Dalam Majalah *Pengasuh*: Satu Bacaan Awal Tentang Pendekatan Dan Tema", (Prosiding Seminar Warisan Nabawi yang di adakan di De Palm Garden Hotel, Putrajaya pada 11-12hb. Julai 2007 anjuran Universiti Sains Islam Malaysia), h. 90-91.

²³ Abdul Razak Mahmud (1993), "Pengarang *Pengasuh* 1918-1993", *Majalah Pengasuh*, bil. 528, Kota Bharu : Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, Julai-Ogos 1993, h. 43

²⁴ Abdul Razak Mahmud (1993), "Beberapa Catatan Tentang *Pengasuh* 1918-1988", *Majalah Pengasuh*, bil. 493, Kota Bharu : Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, Julai-Ogos 1988, h. 36.

Sepanjang tempoh empat tahun menerajui sidang pengarang *Pengasuh* Drs. Abdul Ghani Azmi telah banyak menyumbang kepada kelangsungan *Pengasuh* terutama menerbitkan kembali majalah itu setelah terhenti beberapa ketika. Penerbitan sulung *Pengasuh* di bawah ketua pengarang yang baru ialah pada keluaran Februari 1967 bersamaan Syawal 1386 Hijrah iaitu merupakan Majalah *Pengasuh* bilangan ke 351.

PENULISAN HADITH DALAM PENGASUH

Dalam tulisan pertamanya sebagai ketua pengarang beliau merasa amat bertuah kerana *Pengasuh* dapat diterbitkan kembali walaupun terdapat berbagai halangan.

Para pembaca yang terhormat, lama nian Pengasuh tidak mengunjungi para pembaca dan sekarang setelah sekian lama beristirahat ia muncul kembali dengan beberapa perubahan dan pembaharuan walaupun dalam keadaan yang masih serba sederhana dan banyak kekurangan ... Penerbitan bilangan sulung ini terpaksa banyak mengalami kesulitan dan cubaan. Persediaan untuk dibuat dalam keadaan dan waktu yang amat terbatas. Bencana banjir yang melanda negeri ini turut pula merintang segala daya usaha kami bagi mengadakan persediaan yang lebih lengkap dan sempurna. Namun demikian bilangan ini dapat juga dilahirkan ke alam nyata pada waktu yang dirancang semula biarpun di sana sini sedia ada kelemahan dan kekurangannya. Usaha-usaha ke arah penyempurnaan dan pembaharuan.²⁵

Penglibatan beliau dalam bidang penulisan bukanlah bermula dari tarikh ini, malah beliau sudah berkecimpung semasa di Jamie' Merbau lagi. Penulisan beliau mengenai hadith telah banyak disiarkan sebelum dari menganggotai sidang redaksi majalah *Pengasuh* dan terus berlanjutan sehingga dan sesudah menganggotainya malah pada tahun kematiannya juga beliau sempat menyumbang beberapa buah artikel untuk dimuatkan dalam majalah *Pengasuh* mengenai khurafat dan bidaah. Inilah antara komitmen beliau dalam bidang penulisan walaupun wujud halangan dan cabaran pada peringkat awal, namun hal tersebut tidak pernah mematahkan semangat beliau dan rakan-rakan penerbit majalah tersebut.

²⁵ AbduI Ghani Azmi bin Haji Idris (1967), "Penerbitan Kembali Majalah Pengasuh, *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, Februari 1967, bil. 351, h. 3.

Tulisan beliau dalam *Pengasuh* lebih banyak tertumpu dalam bidang hadith, namun terdapat juga tajuk-tajuk lain yang ditulis yang dikategorikan dalam bidang asas-asas akidah. Ruangan ini adalah ruangan khusus yang ditulis bersama dengan beberapa tokoh lain antaranya Dr. Abdul Hayei bin Abdul Syukur, Profesor Madya Mohd Kamil bin Haji Abdul Majid, Ustaz Uthman al-Muhammadi, Profesor Zakaria Stapa dan beliau sendiri di samping beberapa tokoh luar negara. Ruangan ini mula diperkenalkan dalam *Pengasuh* bermula dari tahun 1990 hingga ke tahun 2000. Berikut adalah beberapa tajuk tulisan beliau yang pernah diterbitkan dalam *Pengasuh* di ruangan ini.

1. “Bidaah Bulan Rejab”, *Majalah Pengasuh*, bil. 508, tahun 1991.²⁶
2. “Bidaah –bidaah Bulan Ramadhan”, *Majalah Pengasuh*, bil. 518, tahun 1992.²⁷
3. “Khurafat dan Bidaah”, *Majalah Pengasuh*, bil. 522, tahun 1992
4. “Khufarat dan Bidaah Sekitar Khaidir”, *Majalah Pengasuh*, bil. 526, tahun 1993
5. “Khurafat Di Sebalik Perkahwinan Nabi Muhammad s.a.w. Dengan Zainab Binti Jahsyi”, *Majalah Pengasuh*, bil. 529, tahun 1993
6. “Khurafat Mengenai Nabi Daud Mengambil Isteri Orang”, *Majalah Pengasuh*, bil. 531, tahun 1994
7. “Khurafat Mengenai Penderitaan Nabi Ayub a.s.”, *Majalah Pengasuh*, bil. 534, tahun 1994
8. “Khurafat Dan Bidaah Sekitar Wali”, *Majalah Pengasuh*, bil. 536, tahun 1994
9. “Khurafat Di Sekitar Nabi Nuh a.s. Dan Bahteranya”, *Majalah Pengasuh*, bil. 539, tahun 1996
10. “Khurafat Di Sekitar Harut Dan Marut”, *Majalah Pengasuh*, bil. 542, tahun 1996
11. “Adakah Solat Sunat Fajar Sebelum Masuk Waktu Subuh”, *Majalah Pengasuh*, bil. 543, tahun 1996
12. “Khurafat Di Sekitar Ya’juj dan Ma’juj”, *Majalah Pengasuh*, bil. 544, tahun 1996

²⁶ Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris (1991), “Bidaah Bulan Rejab”, *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil.508, h. 40.

²⁷ Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris (1992), “Bidaah-Bidaah Bulan Ramadhan”, *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 518, h. 18.

13. “Khurafat Di Sekitar Nabi Sulaiman Dan Ratu Balkis”, *Majalah Pengasuh*, bil. 547, tahun 1997
14. “Khurafat Dan Bidaah Di Sekitar Ashab al-Kahf”, *Majalah Pengasuh*, bil. 549, tahun 1997
15. “Khurafat Di Sekitar Kaabah dan Hajar al-Aswad”, *Majalah Pengasuh*, bil. 551, tahun 1998
16. “Khurafat Di Sekitar Kisah Nabi Yusuf dan Siti Zulaikha”, *Majalah Pengasuh*, bil. 555, tahun 1998
17. “Khurafat Mengenai Kisah al-Gharanif”, *Majalah Pengasuh*, bil. 556, tahun 1998

Selain dari tulisan di atas, beliau juga ada menulis tajuk-tajuk yang membincangkan mengenai ilmu hadith secara khusus yang berkaitan hadith maudu’ dan hadith daif.²⁸ Tulisan beliau dalam bilangan 515 adalah sambungan daripada tulisan beliau dalam *Pengasuh* bilangan 512 dan 513 yang lalu di mana beliau telah menerangkan mengenai hadith-hadith maudu’ menyentuh mengenai pengertian, motif dan objektif penciptaannya, kumpulan orang-orang yang terlibat dengannya, cara-cara membuatnya, ciri-ciri utama dari sudut sanad, dan matannya, hukum membuat, menyebarkan dan mengamalkannya, serta kewajipan membendung dan cara membendungnya.

Beliau telah menggunakan pendekatan menegur para pembaca majalah *Pengasuh* dari terjebak dalam menggunakan hadith-hadith daif dan maudu’ sebagai pegangan agama. Teguran beliau dalam tulisan-tulisan mengenai hadith banyak bersifat mendedahkan akan kedudukan hadith yang selama ini sering digunakan sama ada oleh ahli agama atau masyarakat awam. Pendedahan dan penerangan ini ditulis dalam pelbagai tajuk yang berkaitan dengan hadith daif.

Antaranya adalah seperti berikut:

- i. “Hadith-hadith Maudu’ dan Hadith Terlalu Daif”, *Majalah Pengasuh*, bil. 515, Tahun 1991.
- ii. “Membersihkan Khutbah Dari Pembohongan, Kebatilan dan Kesesatan”, *Majalah Pengasuh*, bil. 545, Tahun 1996.²⁹

²⁸ AbduI Ghani Azmi bin Haji Idris (1991), “Hadith-hadith Maudu’ Dan Hadith-hadith Terlalu Daif”, *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 515, h. 44.

²⁹ AbduI Ghani Azmi bin Haji Idris (1996), “Membersihkan Khutbah Daripada Pembohongan, Kebatilan dan Kesesatan”, *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 545, h. 26.

- iii. "Hadith-hadith Tidak Sahih Dalam Khutbah Jumaat", *Majalah Pengasuh*, bil. 546, Tahun 1997.³⁰
- iv. "Hadith-hadith Mengenai Memotong Kuku, Berinai, Siwak Dan Lain-lain", *Majalah Pengasuh*, bil. 548, Tahun 1997.³¹

Sebagai satu usaha dari diri beliau untuk mengelakkan masyarakat dari menggunakan hadith-hadith daif dalam penyampaian dan penyebaran agama, beliau berusaha mengumpulkan hadith-hadith tersebut dalam *Pengasuh* dan di samping itu terdapat banyak lagi dimuatkan dalam buku-buku karya beliau yang khusus. Justeru itu, beliau telah mengumpul dan menulis hadith-hadith maudu' dan hadith-hadith yang terlalu daif sebanyak 40 buah hadith yang merangkumi hadith-hadith maudu' terutama dan aspek muamalah Islam iaitu perkahwinan, perceraian dan perkara-perkara yang bersangkutan dengannya. Sebahagian dari himpunan ini telah dimuatkan dalam *Majalah Pengasuh*.

KESIMPULAN

Harapan beliau dalam usahanya untuk mempertahankan kesucian agama Islam melalui pemutihan hadith-hadith Baginda SAW. amatlah terpuji dan perlu dilangsungkan. Ternyata usaha murni beliau telah diteruskan oleh anak perempuan beliau Cik Ismah yang kini giat menyempurnakan kajian dan penulisan buku yang pernah diusahakan oleh Drs Abdul Ghani Azmi. Walaupun terdapat beberapa pandangan yang berbeza antara beliau dengan beberapa orang tokoh penulis *Pengasuh* dalam menentukan hadith-hadith yang diklasifikasikan sebagai daif namun apa yang boleh diambil pengajaran ialah semangat dan gaya penulisannya yang dapat diterima oleh pembaca *Pengasuh*. Beliau amat mengharapkan agar dengan terbitnya buku "*Himpunan Hadith Da'if Dan Maudu'*", "*Himpunan Hadith-Hadith Sahih*" sebanyak 3 jilid, "*Himpunan Hadith-Hadith Sahih Mengenai Hukum Hudud*" dan banyak lagi dapat memberi manfaat kepada masyarakat Islam dan membantu mereka dalam menjaga kesucian agama.

³⁰ Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris (1997), "Hadith-Hadith Tidak Sahih Datum Khutbah Jumaat", *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 546, h. 39.

³¹ Abdul Ghani Azmi bin Haji Idris (1997), "Hadith-Hadith Mengenai Memotong Kuku, Berinai, Siwak, dan Lain-lain", *Majalah Pengasuh*, Kota Bharu: Majlis Ugama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan, bil. 548, h. 39.